

ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ ЧАСОПИСІВ 20-Х – ПОЧАТКУ 40-Х РР. ХХ СТ.

(НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛІВ «ДИТЯЧИЙ РУХ», «ДРУГ ДЕТЕЙ»)

*С. М. Хопта, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики*

Українські дитячі часописи 20-х – початку 40-х рр. ХХ ст. є вагомим джерелом дослідження проблем розвитку вітчизняної освіти й педагогічної думки минулого, адже у них розгорнуто ті проблеми та питання, які були актуальними й передовими у тогочасній педагогіці.

Під час джерелознавчого пошуку у фонді ДНПБ виявлено дитячі періодичні видання 20-х – початку 40-х рр. ХХ ст. («Дитячий рух» (1925–1933), «Друг дітей» (1925–1933) та ін.) та встановлено, що до цього часу часописи не були комплексно й системно представлені в науково-освітньому просторі. У процесі історіографічного аналізу з'ясовано, що дитячі часописи 20-х початку 40-х рр. ХХ століття («Дитячий рух», «Друг дітей») певною мірою досліджували І. Карпич, Н. Коляда, О. Міхно, О. Сухомлинська, Н. Турчин тощо. Серед усього масиву досліджень виокремлено праці Н. Коляди, яка інтерпретує дитячу періодику як засіб науково-педагогічної комунікації [3], науковець І. Карпич вивчає особливості розвитку дитячого руху 20-х початку 30-х рр. ХХ ст. на сторінках дитячої періодичної преси [2], Р. Зозуляк, яка висвітлює питання дитячої преси в Галичині за період 1890–1939 рр. [1] тощо.

У процесі вивчення матеріалів журналів («Дитячий рух» (1925–1933), «Друг дітей» (1925–1933)) охарактеризовано їхнє змістове наповнення. З'ясовано, що журнал «Дитячий рух» носив характер теоретико-методологічного часопису, а на його сторінках порушувалися такі питання та проблеми: виховання («Про переростків», «Про роботу серед правопорушників», «Про проблеми виховання національних меншин на Україні»; здоров'я («Рухи на свіжому повітрі», «Загартування організму – основа фізкультури», «Лижний спорт», «Життя і спорт»); освіти («Кілька думок до нового навчального року», «П'ять років дитячої періодичної преси на Україні», «Положення про гуртки»); психології («Як сучасна наука підходить до вивчення «душевної діяльності (рефлексологічні бесіди)», дозвілля («Дещо про екскурсії», «Наші гулянки, наші ранки», «Шахи, волейбол», «Корпоративні свята і вечірки», «Організуймо дозвілля дітей»); організаційного характеру («Як ми будуємо громадсько-практичну роботу», «Положення про роботу шкільних колективів»); трудового виховання («Трудове виховання, а не даремне учеництво»); інтернаціонального характеру («Піонерський рух в Австрії», «За інтернаціональне виховання дитинства», «Праця англійської дитячої делегації»); літературної освіти («Про дитячу пресу на Україні», «Про правильне читання», «Про книжкову освіту», «Книжки про дозвілля: бібліографія») тощо.

Часопис «Друг дітей» (1925–1933) присвячений громадсько-педагогічним проблемам. Завдання журналу – відобразити багатогранну діяльність держави й суспільства в справах охорони дитинства, боротьби з безпритульністю,

допомоги педагогам, вчителям, батькам та дітям. До 1929 р. на сторінках журналу містилися списки розшукуваних дітей. Часопис розрахований на осередки «друзів дітей», дошкільників, вчителів та всіх, хто мав справу з дитячим рухом (працівники Охматдиту, бібліотекарі, клубні працівники, педагоги-організатори та ін.). У журналі, окрім педагогічних проблем, багато цікавих літературних творів відомих тогочасних поетів й письменників (О. Сороки, С. Голованівського, С. Яворського, І. Тимко, Л. Андрієва тощо); літературознавчих розвідок («Життя Тараса Шевченка», «Літературний рух»); науково-популярних статей («Діти за кордоном», «Про організацію Всеукраїнського Товариства друзів»). Чимало праць присвячено вихованню дитини в родині, проблемам охорони здоров'я дітей, подано корисні поради батькам та багато іншого матеріалу для вихователів, педагогів й учителів.

У процесі аналізу українських дитячих часописів 20-х – початку 40-х рр. ХХ ст. («Дитячий рух», «Друг дітей») зроблено висновок, що, незважаючи на певний ідеологічний контекст, зміщення культурних інтересів у площину соціальних, наповнення журналів являє собою багатий фактологічний матеріал для сучасних дослідників історії педагогіки. Подальшого опрацювання та жанрово-змістового аналізу потребують інші періодичні часописи з фондів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського («Будь наготові» (1926–1928), «Весела бригада» (1931–1937), «Червоні квіти» (1923–1931) та ін.

Список використаних джерел

1. Зозуляк Р. Українська дитяча преса Галичини (1890–1939 рр.). *Вісн. Львів. ун-ту. Серія педагогічна* / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2003. Вип. 17. С. 240–246. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/viewFile/6420/6422> (дата звернення: 20.11.2020).
2. Карпич І. Питання розвитку піонерської періодики та науково-методичної літератури на сторінках української преси (20-ті – початок 30-х років ХХ ст.). *Людинознавчі студії. Педагогіка* : зб. наук. пр. ДДПУ / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич, 2014. Вип. 29, ч. 3. С. 69–76.
3. Коляда Н. Дитяча періодика як засіб науково-педагогічної комунікації (на прикладі журналів «Вожатий» та «Дитячий рух»). *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : наук. зб. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2009. Вип. 28. С. 146–151.

СТОРІНКА «АДОЛЬФ ДІСТЕРВЕГ» ЯК СКЛАДНИК ЕЛЕКТРОННОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»

*Н. В. Чала, молодший науковий співробітник, відділу педагогічного
джерелознавства та біографістики*

У сучасних умовах інтенсивного реформування освіти в Україні, коли змінилися форми передавання знання, широкої популярності набувають електронні інформаційно-бібліографічні ресурси.

Інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (2008–2015 рр. – керівник П.І. Рогова, з 2015 р. – Л. Д. Березівська) «забезпечує інформаційний супровід історико-педагогічної